

HLASY

katolického spolku tiskového.

Rok 1870.

Č. 5.

Manželsví bez svátosti,
aneb
Smlouva jako smlouva.

Cena 6 kr. r. m.

Y PRAZE.

Nákladem katolického spolku tiskového.

1870.

 Viz poslední stránku obálky.

Pravdou k světlu, světlem k životu.

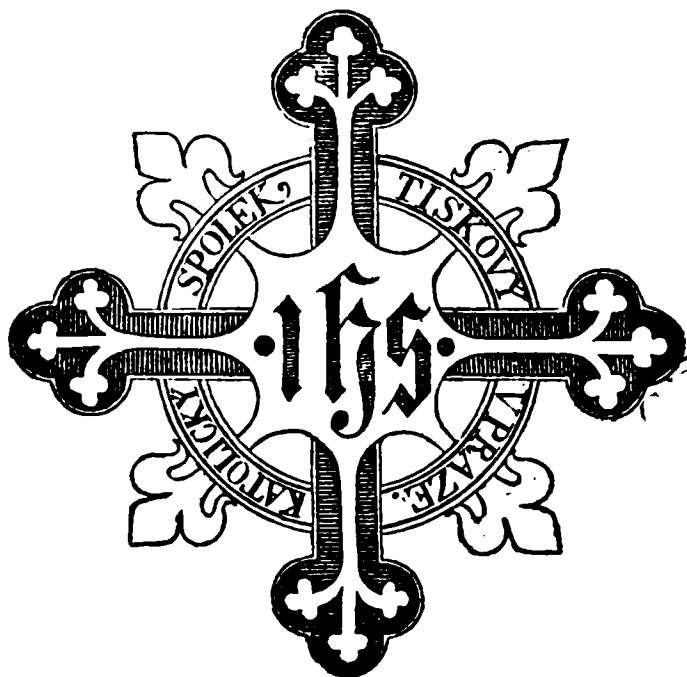
Manželství

bez svátosti,

aneb

Smlouva jako smlouva.

Od kan. J. E.

Spisův spolkových č. 5.

V PRAZE 1870.
Nákladem katolického spolku tiskového.
Tiskem K. Bellmanna.

I.

Za těch několik let, co na osadě Kamenické továrna založena a zřízena jest, dočekali se tamnější sousedé s ostatními k obci příslušícími věcí, o jakých druhdy v odlehlé pohorské obci ani zdání nebyvalo. Aby kdo v neděli a ve svátek nějakou služebnou práci konal, nebylo v Kamenici pamětníka, leda že v čas žní, kdy povětrnost deštivá byla, některá fůra mandelů do stodoly se dopravila, a to ještě jen jako na úkradku, a nikdy bez náležitého dovolení od správce duchovního. Aby kdo z Kamenických v neděli a ve svátek služby Boží obmeškal, vyjímaje pád nemoci, nestalo se tak snadně; také zábav tanečních neboli muzik bývalo v Kamenici pořádku, a kromě nějaké svatby, kromě ostatků, posvícení a obžinků na kostrbaté a nemyté podlaze jedině v celé vsi hospody mnoho podšví se neošoupalo. Zvláště pak za doby svatopostní bývalo v Kamenici, jakoby za celých těch čtyřiceti dnů Boží hod trval. Sousedé kromě na cestě do kostela a z kostela mnoho se nescházeli, každý meškal doma, na čtvrtečku nezašel

nikdo, ba nejedni od popelečné středy až do bílé soboty i dýmku odložili. Za to ale modleno se bolestný růženec ob den v každé domácnosti, písňe o umučení Páně ani nedozněly, a všady a ve všem hleděno - přísnějšího křesťanského života. Vždyť i chlapcům, dokud led držel, na klouzačku bráněno, aby lomozu po návsi nebylo; a zabloudil-li do osady dědek s kolovrátkem, nedali nikde hráti, leda svatou.

Tak bývalo v Kamenici ještě za doby novější, ale za těch několik let, co továrny na osadě stává, změnilo se mnoho. Práce v továrně jde, ať jest pátek nebo svátek, z lidí přišedších odjinud, co se jich v továrně nalezá, nepřichází do kostela nikdo: na-proti ale v sobotu po výplatě hrá muzika až do rána, z neděle na pondělek následuje pokračování, a tak i za doby svatopostní se děje, jakoby ostatky po celý rok bez přítrží trvaly.

Kameničtí nad takovým dílem spínají ruce, bědují, že Bůh se uráží, mládež se kazí a celému světu pohoršení se dává: panuje rozhořčenost veliká a podruh Rákosník říká, že se ďáblovi pohodlnějšího herberku v Kamenici zjednati nemohlo, nežli zařízením továrny se stalo. Ze starších není člověka, aby na dotčené zlořády nežehral, toliko hospodský mlčí a ruce sobě mne. On za těch několik roků starou rozdrchanou hospodu strhnul, vystavěl novou od kamene, pokryl taškami a vše líp i v rozsáhlejších rozměrech, nežli druhdy bývalo, zařídil a opatřil. Takto ovšem stará roztrhaná hos-

poda zmizela, ale za to otrhána a na těle i na duši zedrána jest fabriční chasa, co na hospodě nové, třeba v postní pátek, hýřívá a křepčí.

Viděli toho Kameničtí již mnoho, co továrna umí, ale všecko ještě neviděli, neboť to nejhezčí zbylo až na letošní jaro.

Brzy po vánocích dostal se do továrny mladý člověk a měl službu takovou, aby k strojům dohlížel, je řídil a menších oprav při nich hleděl. Tou příčinou nazývali ho strojmistrem. Byl cizozemec. Zdali Prušák čili Sas, jak lidé z továrny, ve tvrzení se neshodující, pravili, na určito rozhodnouti nemůžeme; ale Němec byl, neboť počesku uměl málo a dosti špatně. Za to však na peníze v Čechách a na Češích vydělané chodil sobě pěkně a utrácel notně. V hospodě mnohdy přímo rozhazoval, a kdo se uměl fatit, napil se od něho do němoty. Činiti tak mohl, služba to vynášela, neboť vedle bytu a topiva bral týhodně dvacet našich zlatek. Nikdo mu takového postavení nezáviděl, a Kameničtí mrzeli se na něho jen proto, že u každé příležitosti z náboženských jich obyčejů posměch sobě tropil a počesku ještě nejsrozumitelněji tehdy vyjádřiti se dovedl, když proti náboženství bylo. Takovým dílem popudil na se všechny moudré lidi a podruh Rákosník, ač v hospodě nebýval, schválně tam jednou zašel, aby se rouhavému tlachalovi, kdyby něco počal, ozvati mohl. „Tomu německému netopýru já šeredně blány připražím,“ troštoval se, odcházeje z domu; ale nedošlo na to, neboť drzý

mluvka, jakoby odvárku cítil, toho dne držel za zuby.

Pojednou roznesla se po Kamenici pověst, že pan strojmistr se bude ženit, a že sobě namlouvá Chládkovic Bětušku.

A co to zač ta Chládkovic Bětuška, po nížto cizozemec okem hodil? Jestliť děvče dvadcetileté, neméně dobré než hezké, v každém ohledu zachovalé a zároveň sirotek po poctivém mistru krejčovském. Žije při matce vdově a jsouc výbornou švadlenou, sebe i matku jehlou dosti dobře živí. Práce má hojně, umí s ní pospíšit, rozumí jí a na mužské košile široko daleko přes ni není.

Vedle přičinlivosti a jiných nevšedních cností chválená Bětuška hlavně proto, že jest dcerou velice uctivou a matky své poslušnou. A Boží to pravda. Matčino pokynutí jest Bětušce svatým; vůli matčině, ať jest jakákoli, podrobuje se ochotně ve všem, tak že mnohdy vypadá, jakoby ani vlastní vůle neměla.

Pan strojmistr seznámil se s Bětuškou tím způsobem, že sobě u ní potřebné prádlo šíti dal. Dostavil se osobně, přišel v podvečer, vebu donesl pod svrchníkem, a žádosti jeho ochotně jest vyhověno. Když se byl po domácnosti Chládkovic ženštin ohlédnul, zalíbilo se mu tam; a že obě, matka i dcera, poněmecku uměly, zdržel se za hodnou chvíli. Na to přišel po druhé, po třetí, a znamená vlídné oko, docházel častěji, až konečně matce sou-

kromí svůj úmysl vyjevil, že by sobě Bětušku vzal, kdyby jej totiž chtěla a matka nebránila.

Povážíme-li, jak rády matky, zvláště kde věna není, své dospělé dcery vdávají, když ženich jen trochu k něčemu jest: můžeme sobě pomyslit, jak mile vdova Chládková vyznáním strojmistrovým byla překvapena. Dadouc ze své strany naději nejlepší, radostí obstáti nemohla, a dříve, nežli dceři čeho pověděla, ještě večer pospíšila k Bětuščinu poručníkovi, k sousedu Strakovi, na jehož slovo a radu dala všechno, aby oznámila, jaké štěstí dceři se naskýtá.

Straka, jenž na cizozemce pro jeho nevěrecké rýpání tou měrou, jako ostatní sousedé se nehňeval, jevil patrně spokojenost; pravil, že takové nabídnutí pro děvče bez věna jest opravdu štěstím a doložil, že proti ničemu nebude. To jediné, co namítal, bylo, že ženich až dotud nebyl dobrým hospodářem; avšak námitku svoji hned také sám vyvrátil, řka: „Nesmí ostatně člověk naproti mladým lidem hned morousem býti. Mladost radost, nebývali jsme také o mnoho lepší; však až nastanou starosti o domácnost a o rodinu, pak větroplášťví a zbytečné utrácení přejde.“

Chládková vracela se domů jako na zlatém koni a přiběhši do světnice, za radostného pláče dceru objímati se jala. Mluvila o nesmírném štěstí a že Bůh modlitbu její vyslyšel; líčila Bětušce, jakou paní bude, doložila, že poručník svoluje, a teprvé na konec pověděla, oč jde a co býti má.

Děvče poslouchalo celé vyjevené, jevilo více udivení nežli radosti a na otázku, bude-li pana strojmistra chtít, odvětilo, jsouc poslušnosti uvyklé, toto: „Když myslíte, že to tak dobře, ano.“

Jsou námluvy. Dostavil se poručník Straka, přišel ženich s dvěma svědky, jež z továrny byl přivedl, a všichni sedí za stolem u nevěsty. Stůl jest čistě postřen, uprostřed v lesklém žlutém svícně hoří svíce, vedle stojí mísy s krměmi od masa i od mouky, kolem pak rozestaveny jsou talíře a sklenice s pivem. Hosté zdráhají se, čeho okusiti, dokud také domácí nepřisednou; a když se stalo, jak chtěli, počali hodovati a sobě připíjeti za nejlepšího rozmaru. Všichni jsou veselí, jen nevěsta jaksi smutně do talíře hledí; to však přičítá se upejpavosti, bez níž u nevěsty nebývá.

Vše šťastně se daří, ženich na všem přestává, po věně se hrubě neptá, a námluvy jako žertem se odbývají. Avšak na konec věc velmi vážná se objevila. Ženich pověděl, že není víry katolické a že vůbec žádného náboženství se nedrží, poněvadž s jeho rozumem se to nesrovnává. O kněze nechtěl prý by zavaditi za celý svět, a se svojí vyvolenou dá se oddati na občanský způsob.

Chládkovic ženské, nevšímajíce sobě, co všechno ve světě se děje, o manželství občanském dotud ani neslyšely a chtěly věděti, co ten občanský způsob znamená a obnáší. Když ale Straka vyložil, že jsou to oddavky, kteréž v kanceláři před úředníkem a nikoli v kostele před knězem se od-

bývají: tu vdova Chládková zbledla a Bětuška, pohlednouc na matku, dala se do pláče.

Ženich, uzřev co se děje a příčiny se domysliv, rozpálil se hněvem. Slovy ostrými vytykal ženštinám středověké prý jejich tmářské předsudky, pověděl, že jináče než na občanský způsob oddati se nedá a dal jim osm dní na rozmyšlenou. Umírniv se poněkud doložil, že by nerad, aby štěstí jeho života o pověru a kněžské šplechty rozbíti se mělo. Všechnu svou naději skládal na Straku, jehož u té příležitosti jediným osvíceným člověkem v celé Kamenici nazval a tomu se těšil, že takový poručník svého práva užití dovede a ženským pověru z hlavy zažehná.

Vdova Chládková, aby napravila, co pokazila, prohlásila se, že vše na poručníka skládá a jak on rozhodne, tak že bude.

Hned druhého dne vše, co o námluvách se událo, přišlo mezi lidi, a pohoršení, nevole i napnutí bylo veliké.

II.

Velá ves očekávala s napnutím, kterak poručník rozhodne, a bude-li předc z toho manželství bez svátosti co, čili nic. A Straka, jemuž nevšední zaopatření Bětuščíno velice se líbilo a manželství občanské tak hrozným zlem se býti nevidělo,

předc poněkud se rozpakoval a po tom se pídil, aby někdo alespoň jemu přisvědčil a zámysl jeho pochválil. Tahaje z lidí rozum, byl na faře, mluvil se sousedy, ba i doma s manželkou se radil; a když mu odevšad zrazováno a bráněno, rozběhl se konečně o radu do města.

Přišel z města, již se nerozpakoval a za jisté pustil mezi lidi, že svatba bude.

Sousedu Slavíkovi, z něhož mu nejvíce krušno bylo, Straka až dotud se vyhýbal; co ale z města se vrátil, číhal po něm a hledal příležitosti, aby s ním o věci, kteráž tolik hluku po vsi nadělala, do řeči se dostal. Příležitost se našla. Slavík vezdy v neděli odpoledne s nádvorníkem svým, podruhem Rákosníkem, vychází do polí, a kdo jej hledá, tam ho napadne. Straka nadešel z druhé strany a stavě se, jakoby náhodou se stalo, na stráni pod javorem s oběma se sešel. Řeč se rozprávila a za málo okamžení došlo, kam Straka mířil, došlo na manželství bez svátosti.

Straka. Dobře říkají, že lidské spiknutí jest horší, nežli Boží dopuštění. Hlava by člověku olínati mohla, co se toho o tom sňatku namluví. Privil jsem, že mi kozel to poručnictví dlužen byl. Abych takové štěstí k vůli lidským řečem pustiti měl, zrovna za hřích sobě bych kladl. Děvče jest téměř bez věna, a o takové se ženiši od Berouna nederou. Bláhovec, jenž pro hladkou tvář po věně se neptá, podruhé nepřijde a holka by mohla zůstat na ocet. Ale z druhé strany popudil jsem na

se celé hejno sršní. Dostal jsem na faře, dostal jsem též jinde, ba i doma žena se mnou se vadí. Abych sobě ze skřípce pomohl, zašel jsem o radu do města a dobře jsem učinil. Tam mi vzešlo světlo; neboť pan doktor, právní můj přítel, pověděl bez obalu, že světská moc dávno již věci manželské výhradně ve svůj obor potáhnouti měla a na konec doložil: „Jaké pak také s tou ženitbou cavíky — smlouva jako smlouva.“

Slavík. Inu ovšem, takový výrok něco vydá, a světlo, ježto vám odtud vzešlo, jest na vlas podobné tomu, co nebožtíku Truhlíkovi po jízbě se rozlilo, když sobě jednou v noci zouvákem na hodiny posvítíl. Není přes kosa, jako když se vydaří. Věru, váš pan doktor tou svojí výpovědí „smlouva jako smlouva“ promluvil téměř ještě důvtipněji, nežli pověstný onen Kutnohorský havíř, o němž až podnes uchovalo se národní pořekadlo, řkoucí: „A ten Petr Kroupa, stoje u kamenného sloupa, propověděl slovo z hloupa.“

Straka. Vždyť jsem si hned myslil, jakou zpívati budete. Ale za to, že jste po panu doktorovi tak hrubým klackem hodil, za to se můžete styděti. Proti takovému kubíkovi, jenž všechny fatrsy paragrafů našich nesčíslných zákoníků v malíku má, jste vy učiněným trpaslíkem. A nemyslete, že můj právní přítel výrok svůj „smlouva jako smlouva“ — jen tak zhola a bez patřičného odůvodnění na trh poslal. Jen něco z jeho důvtipné řeči uvedu a tuším, že zůstanete koukati. Manžel-

ství, že k účelu od přírody vytknutému se vztahuje a na právě z přírody plynoucím a s přírodou souvisícím se zakládá, jest smlouvou přirozenou. Manželství, že od osob v úvazku občanském žijících se zavírá a na poměry i na blaho občanské bez vplyvu není, jest smlouvou občanskou. Jedním slovem, manželství jest smlouvou přirozenou, smlouvou občanskou, jako každá jiná smlouva. Kdo přísně za rozumem jde, nevidí rozdílu žádného a pan doktor měl pravdu, když pravil: „Smlouva jako smlouva.“

Slavík. Výborně, zrovna tak, jako by kdo řekl: Rostlina jako rostlina, metlice jako pšenice, vždyť obě ze země pučí. Dejme tomu, že by manželství skutku nebylo, leč smlouvou přirozenou, smlouvou občanskou: smí-li tudy s jinými, jakými a kterými koli smlouvami na stejný loket měříno býti? Přivedu-li na se smlouvou dům neb roli, aneb pojmu-li nerozlučnou družku a pomocnici na celý život: aj mezi tím a oným nemělo by rozdílu býti? Na domě uvízne výminkář, uvíznou podílníci, jež, mám-li vlastníkem býti, do jistých lhut vypláciti musím: roli nesmím osívat, dokud předešlý majitel nesklidil, a podobných závazků, výminek, omezení a povinností celý řetěz naskytnouti se může. Smí-li co toho při manželství býti? Myslím, že sám váš velemoudrý pan doktor, je-li svoboden a bude-li se ženit, na podobné závazky, výminky a obmezení podivně by hleděl, a za výminkáře a podílníky tuším dokonce se poděkoval. Pročež

řekne-li kdo, aby sňatek manželský zlehčil: „smlouva jako smlouva,“ ten sám sobě svědectví zpozdilosti podepisuje a doznává, že jest doktorem — punčoškou.

Straka. Vyť jste hubatý, jako nějaký šlejfř. Ovšem když věc tak se rozebírá, jakoby jedničku milionem dělil a vlásek na desatero poltil: pak ono se lecco říci a namítati dá. Ale podstatou jste nehnul, ani mne na jiné přesvědčení navedl. Pročež abych pana doktora pod váš hrubý cep dále nestavěl, o své ujmě dím a tvrdím, žeť manželství smlouvou, jako každá jiná smlouva.

Slavík. Neberte na se takový trám, polámete se. Dejte pozor. Osobnost, kterouž slovíčkem já vyznačujeme, osobnost je při člověku bez odporu tím nejvzácnějším, tím nejvyšším. V tom já zahrnuto jest poznání i sebe určování, zahrnut jest rozum i vůle; v tom já odráží se obraz podobenství Božího, jeví se nesmrtelná naše duše. Ano tím já, neboli osobností svojí stojíme tak vysoko, že vše pod sebou i živé tvory věcmi nazýváti můžeme a také nazýváme.

Straka. O tom nikdo nepochybuje; ale co tím chcete?

Slavík. Chci dokázati, že, pak-li kdo sňatek manželský s jinými jakými koli smlouvami do jednoho koše hází, říká smlouva jako smlouva, proti důstojnosti lidské těžce se prohřešuje. Všechny smlouvy obyčejné týkají se věcí, sňatek ale manželský týká se osob; a jakož osobnost nad věci

nedostihle jest vyvýšena, taktéž manželství nade všecky smlouvy nedostihle jest vznešené. Pročež říkati: „smlouva jako smlouva,“ rouháním jest a spolu takovou nemotorností, jakoby kdo řekl: žena jako barák, člověk jako hovado.

Straka. Vice toho již nevíte? —

Slavík. Kdybych nevěděl více, bylo by, jako bych vám z prázdného připíjel; ale na uhájení důstojnosti sňatku manželského dá se pověděti tolik, že bychom ani dnes nedomluvili. Manželství dle povahy své tak mi připadá, jako vzácný květ, v zátiší kruhu rodiného pěstovaný a dospívající. Ano jest manželství plodem domácím, plodem rodiným; neboť v rodině počíná, v rodině i dokonáno bývá. Snoubenci jsou členové rodin a vystoupivše z nich sňatkem manželským, sami rodinu zakládají. Zkrátka, tady vše z kruhu rodiného vychází, v kruhu rodiném se děje a hlavně rodiny se týká. Tou také příčinou na věky neuvěřím, že by někdo, buď kdo buď, věci manželské výhradně ve svůj obor potahovati měl a mohl, aby rodině křivdy a násilí nečinil. Kdo ale ani posvátného práva rodiny, ani důstojnosti a vznešenosti manželství nešetře, do světa vytrubuje a říká: „smlouva jako smlouva,“ ten po mém náhledu tak bezohledně a ukrutně sobě počíná, jako by cudnou a čistou pannu na pranýř stavěl.

Straka. Vyť mluvíte zrovna s nadšením, jako nějaký básník. Ještě dobře, že svoje horování za pravdu vůbec platnou nevydáváte a přílepky, jako

„tak mi připadá,“ „po mém náhledu“ sám se mírníte. Holenku, nápady a vrtochy jednotlivce za našich dnů nerozhodují ničeho a po všem všady, ač jste bez mála jako básník mluvil, stojím neustupně na svém: „smlouva jako smlouva.“

Slavík. Z úst Boha samého vyšlo veliké ono slovo: „Není dobré člověku, býti samotnému;“ a proto hned praotec náš v ráji obdržel družku a pomocnici z ruky Hospodinovy. A v tom zajisté veliká moudrost Boží se ukázala. Muž sám sobě nestačí, žena sama sobě nestačí; aby oběma dobře bylo, nutno jest, aby oba v jedno spojení byli. Muž schopný k tomu, aby podnikal, vydělával a rodinu obhajoval, ve správě domácí a ve vyřizování záležitostí drobných věru špatně se zná, a nevím, kde s hospodářstvím by se ocítil, kdyby jemu po boku nestála žena, kteráž právě v oboru domácnosti až podivuhodnou spůsobilostí vyniká. Muž dle povahy své odvážlivý, popudlivý, prudký a neustupný s celým světem na kordy by se dostal, kdyby žena povahou tichá, mírná, ústupná a skromná co angel smíru neprostředkovala. A žena zase od přirozenosti bázlivá a slabá špatně ve světě by pocházela, kdyby muž, smělý, rozhodný a silný záštitou jí nebyl. Jedním slovem, v manželském spojení muže s ženou tak jest, že nedostatky jednoho přednostmi druhého na vzájem se vyrovnávají, aby oběma dobře bylo. A takovéto spojení, jímžto bytí a blaho dvou osob, dvou rozumných tvorů podmíněno a zaručeno jest, takové řku spojení mělo by býti smlou-

vou, jako každá jiná smlouva? A nemělo by platiti a znamenati více, nežli koupě chalupy neb role? Pročež o sňatku manželském říkati: „smlouva jako smlouva,“ nemůže leč ten, kdo sám sobě zúmyslně na rozum sednul a mozek fošnou zabeđnil.

Rákosník. Lidičky, já vás tu již za hodnou chvíli poslouchám a věru nevím, mám-li se smáti čili zlobiti. Mluvíte přec o svatém manželství: k čemu tedy to nekonečné povídání o smlouvách? Co tím chcete? Manželství jest svátost a sice, jak apoštol národů pověděl, svátost a tajemství veliké v Kristu a v církvi. Při svátosti ale mluvíti o smlouvě, tak mi připadá, jakoby někdo k zlatému klobouku přiděloval cuckový střapec.

Straka. I mlčte vy a neškodte si pošetilou svojí řečí. Snad nebudete chtít tvrditi, že by při manželském sňatku smlouvy nebylo? Když snoubenci s sebou se oddávají, postupující jeden druhému vzájemného k sobě práva, (o věně ani nemluví): to tuším jest smlouvou a sice smlouvou předúležitou. Vy ale vynášeje svátost, podstatu věci přehlížíte, smlouvou pohrdáte. Vidíte, jaký jste sprosták, a jak vám sláma z boty čouhá.

Rákosník. Jest viděti, žeť tomu již dávno, co jste do školy chodil, a že z katechismu mnoho nečítáte. Svátost jest viditelné znamení neviditelné milost, kteréž jest od Krista Pána k našemu posvěcení ustanovenó. Musíť tudy při každé svátosti býti něco, co do očí padá, co viděti lze. A hle, viditelným tím znamením při svátosti svatého man-

želství jsou snoubenci, s sebou se oddávající, a věrnost, lásku i manželskou poslušnost sobě slibující, čili jak vy jste pověděl, vzájemného k sobě práva jeden druhému postupující. Musil by ale člověk slepým býti, aby neznamenal, že viditelné ono znamení při svátosti svatého manželství tož jest, čemu vy „smlouva“ říkáte. Nejsme tudy daleko od sebe, jenom že každý na jiném stanovisku se nalzáme. Vy držíce se občanských zákoníků, myslíte, že jsem sprosták a říkáte, že mně sláma z boty čouhá; já ale stoje na pevné půdě zjevení Božího, hledím na vás s kruchty a myslím sobě rovněž, co chci.

Slavík. Tolik bezpečně jisto jest, že, což podstatného při smlouvě, základem jest i svátosti.

Rákosník. Ano, a dle toho, kdybychom jen na přední kola hleděli, mohlo by se zdáti, že občanská smlouva manželská manželství svátostnímu téměř se rovná. Ale ono hlavně na zadní kola hleděti a pamatovati sluší, poněvadž na nich celá tíže nákladu leží. A kolami zadními rozumím já neviditelnou milost Boží, jakéž manželům svátostně oddaným z ustanovení Spasitelova se dostává, aby povinnosti stavu svého věrně plniti mohli.

Slavík. A milosti Boží věru manželům zapotřebí jest, neboť povinnosti jejich jsou mnohé a těžké.

Rákosník. Žádný z vás tuším tou měrou, jako já nepoznal, jak velice v stavu manželském milosti Boží jest zapotřebí. Manželka moje přinesla mi vedle poctivosti a upřímného srdce vena deset prstů,

a já naproti učinil ji spoluzápisnicí na své mozolovité, práci uvyklé dlaně a na své zachovalé jméno. Počali jsme zajisté s málem, a hle bez chleba i jiných věcí potřebných bohudík až dotud nebyli jsme nikdy, a povinnosti svého stavu, smím to o dobrém svědomí říci, šťastně jsme naplnili. Jednomyslnost a svornost přebývaly s námi, vady a nevole, aby za řeč stálo, za celých těch třicet roků u nás nebylo, a děti chvála Bohu vychovali jsme tak, že, jak sami víte, styděti se nemusíme. Ale abyste mysli, lehký to nešlo a bez přispění s hůry, bez milosti Boží málo bychom byli pořídili. Přišly nemoce, dostavily se psoty a těžkosti, o jakých vy ani ponětí nemáte, nejednou bylo tak zle, že by člověk bez pevné důvěry v Boha a bez víry v pravdivost zaslíbení jeho zoufati mohl. Avšak společným upřímným přičiněním, vzájemným se podporováním a potěšováním a sjednocenou modlitbou nade vším šťastně jsme zvítězili. Toho ale všeho sobě nepřičítám nic, neboť jsem katolický křesťan a vím, že člověku nic v pravdě dobrého a spasitelného bez milosti Boží učiniti nelze, a že toliko milostí Boží jsem, co jsem.

Straka. Že se nemrzíte, takovými chválami sebe vynášeti. Vždyť děláte, jako byste sám a sám milost Boží v držení měl.

Rákosník. Jest-li že jsem vás pohoršil, tož prosím, abyste mi odpustil. Pohoršiti jsem vás dokonce nechtěl; a odvolávám-li se k vlastní své zkušenosti, na dráze manželského života nabyté, nemám věru jiného úmyslu, leč abych dokázal, že

manželé křesťanští milosti Boží nezbytně zapotřebí mají, a za živé víry, pevné v Boha naděje a vzájemné upřímné lásky milosti téže také vskutku docházejí. Ovšem teď, kdež za bludičkou lží osvěty vše ve světě se pachtí a víry se nedostává, opanovaly z části náhledy jiné. Ba tam až dorozumovali mnozí, že mní, jakoby k manželství stačila holá smlouva, a svátosti zapotřebí nebylo. Inu každý měří na svůj loket; doměří-li se však, toť jiná.

Straka. Neschází nic, leč abyste nějaký text předeslal, a kázání máme hotové.

Rákosník. Vám kázati nehodlám, neboť vás mám za katolického křesťana dospělého rozumu a vím, že pod mým dozorem nestojíte. Než kde mi přísluší v kruhu rodiném, zvláště když o to jde, aby veřejné pohoršení neškodným učiněno bylo: tam ovšem káži a sice co nejdůrazněji. Onehdy jak prošla řeč, že se nám v Kamenici osnuje, což jsme až dotud za nemožné pokládali, totiž manželství bez svátosti: učinil jsem svým dospělým dcerám takový výklad, že barvu měnily. Na konec pověděl jsem bez obalu, kdyby mi s takovým nějakým ženichem, jemuž při oddavkách na oltář hleděti jest odporno, přijíti měly, že se jich na místě odřeknu a matka doložila, že jim krky poláme. A jak své dcery znám, jsem jist: kdyby třeba zaklený princ ze zlaté hory přišel, že se jemu na oddavky bez štoly namluviti nedají.

Straka. Známe vás, že jste slepým přívržencem kněžstva. Proto také na občanské manželství

tolik štíříte, že tudy vaším zbožňovaným panáčkům z kopy ubylo, a že se k nim pro každou malichernost o dišpensí běhati nemusí, ba i bez nich obejítí se lze jest.

Rákosník. Je-li u vás uctívá a poslušná oddanost slepým přivrženstvím, pak jste mne na pravé jméno pokřestil, a já za tu přezdívku vám pěkně děkuji. Co se ale toho běhání po dišpensích týká, toť něco jiného a tady pomlčeti nelze. Jde-li o odstranění překážek, platnosti sňatku manželského vadících: kam medle za případu takového katolickému křesťanu obrátit se náleží? — Kdyby mi vzešla pochybnost o platnosti křestu, novorozeňátku uděleného aneb pochybnost o platnosti rozbřešení, jež jsem obdržel: věru, že o nápravu ani k soudu ani k panu podkrajskému nepoběhnu. Neboť křest a pokání jsou svátosti a náleží tudy výhradně v obor církve, kteráž samojediná zjevené pravdy Boží jest skladem i sloupem a utvrzením jejím. A manželství rovněž jest svátost a sice, jak apoštol národů pověděl, svátost a tajemství veliké. Pročež co manželství se týká, před církev náleží: a kdo, jsa katolickým křesťanem, jinde by toho pohledával, bude tak moudrým, jako nebožtík Truhlík, jenž okno na zasklenění donesl k zámečnickovi a pro kování běžel k sklenářovi.

Straka. Vy toho hned nadrtíte, že uši zalehají a s manželstvím naděláte círatů, že byste je v sedmeru svátostí málem na první místo postavil.

Rákosník. A myslíte vy, že svátost svatého manželství jest menší aneb méně světější svátostí ostatních? Byl bych daremným katolíkem a nehodným manželem, kdybych sobě veliké oné svátosti, jižto z milosti Boží jsem přijal, dle zásluhy nevážil. Manželsví křestanské, manželství svátostné nespojuje toliko dvě milujících srdcí v jedno, nýbrž ono vzájemnou jich lásku ušlechťuje, posvěcuje a tam až vynáší, že ona, totiž posvěcená láska manželská, duchovní nerozlučné spojení Krista Spasitele s církví jeho zobrazuje a znázorňuje. Na počest to zajisté stavu manželského, že písmo církev svou chotí Kristovou nazývá a Syna Božího ve smyslu duchovním jako chotěm činí; a proto také veliký Pavel, hledě ku vzácnému a vznešenému názoru onomu napomíná, řka: „Muži milujte manželky své, jako Kristus miluje církev svou.“ Aniž nadarmo pověděl týž apoštol národů, že manželství jest tajemstvím velikým; neboť účelem stavu manželského není pouhé uchování pokolení lidského na zemi, ale mnohem více to, aby synů a dcer Božích v církvi přibývalo a počet oslavenců na nebi se množil. Vždyť sám odpadlík Luther doznává, řka: „Stav manželský jest svátost a vyznamenává duchovní spojení Krista s církví jeho;“ a já věřící katolický křesťan veliké svátosti, jižto mi Bůh přijmouti dal, měl bych sobě vážit méně? I toť bych před Bohem i před svým svědomím nestál ani za planou trnku! A dle toho sobě pomyslití můžete, jak mi jest a že mne zrovna dlaně

svrbějí, když tu neustále slyším: „smlouva jako smlouva.“

Straka, Nevídáno, jakoby při manželství smlouvy nebylo.

Slavík. Toho nikdo nepopírá, jenom že smlouva přirozená naproti těm mnohým nadpřirozeným přednostem a velkým milostem, jimiž stav manželský co svátost od Boha jest obdařen, bych prostě pověděl, přímo se tratí a jako pod stůl padá. A tudy také katolické svědomí na věky ani tomu pomyslení nepřivykne, že by manželství z oboru církve jinam potaženo býti mělo.

Straka. A jak, kdyby přivyknouti musilo? —

Slavík. Toho nedokážete vy ani já, ani kdo jiný. Byliť Nero, Traján, Dioklecián a jak se všichni ti vrahové křestanů jmenuovali, vybrané kopy a v násilném utiskování svědomí se znali, jako tchoř v kurníku. Krev jim byla jako voda, zmaření tisíců a tisíců lidských životů jim bylo hračkou, a k rukou svým měli mučiren, stínadel, ohnivých pecí bez počtu, a katanských drábů a pochopů celé pluky. A čeho na konec proti křesťanskému svědomí dokázali? Mimo to, že do knihy dějin písmem krvavým sami se zapsali, aby zlatými zůstali v paměti lidstva na věky, nedovedli ničeho. Milý brachu, svědomí se nutit nedá, a na násilí toho druhu za našich dnů ani pomyslití nelze. Proto také všechny vlády moudré svobodu svědomí hned v základním právě státním co zaručenou prohlásily a netroufám, že by která z nich naproti jednati měla.

Straka. Tím vším vy vlastně říci chcete, že manželství v obor světské moci nenáleží, a kdyby tam potaženo bylo, žeby na úkor katolického svědomí stalo se. Že jste ale lišák, mluvíte jen na dovtip a máje sáhnouti na žhavý uhel, beřete opatrně kleště. Víte, že vašim kumštům rozumím? Ale marné jest vaše obcházení a plenkování, když předc jen přirozená smlouva občanská sňatku manželského podstatou a jediným základem jest a zůstane. A před kterou inštancí smlouvy náleží, tuším víte.

Slavík. Vy jste nenapravitelný. Pořád jen na svou starou kobzu hrajete a jiného, nežli smlouvu a opět smlouvu na jazyku nemáte. Že smlouva vůbec jest výkonem přirozeným a občanským, má po vašem rozumu i manželství, kteréž ovšem na smlouvě se zakládá ale zároveň a zvláště svátostí jest, mermomocí s jinými jakými koli smlouvami v jednom koši býti. Připadáte mi jako onen tkadlec, kterýžto, že plátno na obraz zhotovil, hned také o malbě souditi a rozhodovati chtěl. Ono ale plátno naproti malbě jest tolik jako nic; a mnoho-li znamená plátno naproti malbě, tolik značí při manželství smlouva přirozená naproti velikým oněm nadpřirozeným přednostem, jimiž stav. manželský, co svátost od Krista Spasitele ustanovená se honosí. A jako nikomu ani ve snu nenapadne, že by k vůli tkadlcovu plátneu soud o malbě jinam, než před umělce a znalce náležel: taktéž ze stanoviska katolického nikdo na věky říci nesmí, že by k vůli přirozené smlouvě svátost svatého manželství jinam,

než před církev patřiti měla. Toť tuším tak jasné jako slunce na nebi; a nerozumíte-li nyní ještě, pak věru nevím.

Straka. Nevynášejte se přes příliš svými důvody. Zalezete-li vy za nějaké podobenství, abyste se s barvou vytasiti nemusil, odtud se mi ještě jasno před očima nedělá.

Rákosník. Marnot housti tomu, kdo tancovati nechce. Dobře říkal můj nebožtík dědeček¹, že není horších slepáků a hlušáků, nežli oněch, kteří naschvál a zúmyslně viděti a slyšeti nechtí.

Straka. Držte za zuby a neurážejte poctivých lidí, ač možno-li, od vás uraženu býti. Vždyť víme, že jste pobožnůstkářský střeštěnek a tudy jako poloviční blázen.

Rákosník. Proč pak jste radč neřekl: celý blázen, neboť víme, že lidé tělesní věrným vyznavačům Kristovým od jakživa jináče neříkají. Ale nic nevadí. Rád snesu políček od člověka, když v náhradu Bůh milostivě mi kyne. A potěchy za vašeho „blázna“ poskytlá mi hojně samo písmo svaté, anož dí: „Co bláznivého před světem, vzácné jest u Boha,“ a opět: „Moudrost světa u Boha jest bláznovstvím.“ Že ale, jak naši staří říkali, z ručky do ručky dělá dobré přátelství: tož dovolte, abych také já vám v oči něco pověděl. Privil jste o mně, že jsem blázen — a já díím o vás, že jste přítelem pohoršlivých nešvar a obhajcem mravní zkázy.

Straka. Toť příliš tlusté, nežli abych to do kapsy strčiti a mlčeti směl. Buď dokažte, anebo odvolejte!

Rákosník. Kdo může dokázati, nemusí odvolávat; a já co jsem řekl, dokážu. Manželství bez svátosti není po mém katolickém náhledu, leč pohoršlivým souložnictvím a zároveň nekalým zdrojem, z něhož nekonečné zlo a nejhorší mravní zkáza na svět přijde. Vy pak, že takovým těm odavkům bez štoly patrně straníte, dáváte na srozuměnou, že zároveň také všechny možné odtud pochodící následky schvalujete. Neboť kdo strom velebí, zajisté ovocem jeho nepohrdá. A takto co ode mne povědino, také dostatečně jest dokázáno.

Straka. A to vy mně v oči? A nebojíte se, že vás dám v obžalobu? Vy nerudo, — vy tuty futy! vždyť se ani necítím.

Slavík. Nehněvejte se sousede. Rákosník jest ovšem již takový, že vystřelí, jak namířil; ale co pověděl, není bez podstaty. Sňatek manželský jest bez odporu nejdůležitějším pro člověka krokem za celého pozemského života. A běda tomu, kdo lehkovážně posvátné jeho manželské na se beře, neboť nešťastným na všechny dny příští sebe činí, ba i spasení věčné v nebezpečenství vydává. A právě tak zvaným manželstvím občanským jen lehkovážným se nadlehčuje. A co lehkovážně předsevzato a uzavřeno, může-liž míti trvání? Vášen ustydne, dostaví se omrzlost, také vážnější pocity, jako pykání, ba i výčitky svědomí připojiti se

mohou — a koncem všeho bude rozvod. A totě právě, čehož každému povážlivému jest se lekatí a hroziti. Rozvodem manželů štěstí a blaho domácí se ničí a zmatky nejžalostivější v rodinách znikají; a bude-li neštěstí a zmatků v rodinách, běda společnosti. Anglicko platí mnohým za vzor státu svobodomyšlně a dobře zřízeného, a hle právě v Anglicku nalezá se společnost v poměrech snad nejrozervanějších příčinou častých rozvodů manželských. Ani by člověk neuvěřil, jak hluboko tam již žena klesla, a jakých útisků od surovosti mužské na ní pácháno. Sama vláda viděla se nucenu prostředkovati, vydávajíc na umenšení zla co den se množícího zákon za zákonem, avšak bez prospěchu. Takové jest ovoce, když lidé ustanovení Božská po svém rozumu napravují. Pročež já, kdybych ani katolíkem nebyl, svátostnost a nerozlučnost manželství až na krev bych zastával a hájil. Běda společnosti a zvláště běda ženě, bude-li svátostným nerozlučným svazkem manželským jakkoli vikláno.

Rákosník. Právě mi přicházíte vhod, že se o ženě zmiňujete a jak by s ní bylo, kdyby takhle to pěkné manželství bez svátosti ve světě opanovati mělo. Jak onehdy ta řeč prošla, že se nám také v Kamenici k oddavkům bez štolý chystá a já, abych veřejné pohoršení alespoň v rodině neškodným učinil, svým dospělým dcerám výklad a napomenutí dělal: tu hlavně k tomu jsem ukazoval, kým žena byla, dokud stav manželský za svátost novozákoní povýšen nebyl, a kým bude opět, pak-li

výrok: „smlouva jako smlouva“ platnosti dojde. Žena, jakoby za vinu pramáti své Evy dostavovati měla, byla za dnů před Kristových ubohou, politování hodnou trpitelkou. Bez úcty, vážnosti a práva byla hříčkou v rukou muže, jenž s ní mohl a směl nakládati jako s věcí, kterouž koupiti, prodati, do libosti jí užívat i odhoditi volno jest. Dokud vnady její trvaly, byla na čas oblíbenou otrokyní, aby po čase ustoupila jiné. Uzdálo-li se muži surovci, odloučil ubohou od dítek navždy, zapudiv ji z domu, aneb někde o samotě v odlehlosti místa jí vykázav, aby ode všech opuštěna a vlasti i utěchy mateřské zbavena, tím spíše se umorila. Nechtěl bych všechny ty slzy viděti a vzdechy slyšeti, jimiž žena za dob pohanských neštěstí svého a opovrženosti své plakala a želela. Konečně uhodila ženě hodina pomoci a spásy, když jednorozený Syn Boží, jenž přišel, aby hledal, co zahynulo, s nebe na zemi zavítal. On, Pán a Spasitel náš, aby kleslou a znemravnělou společnost lidskou pozvednul a na cestu věčného spasení připravil, začal rodinou a k dlouholeté trpitelce, k ženě předem božský svůj zřetel obrátil. Stav manželský povýšil za svátost, přikázav, aby muž jedné ženy mužem byl a sice svazkem nerozlučným po celý život. Tak z otroctví dlouhého a těžkého žena konečně jest vybavena. Sňatkem svátostným stala se chotě svého rovnoprávnou družkou, mateřstvím posvěceným učiněna jest jako královnou rodiny, majíc za úkol, aby bohabojným vedením dítek církev

Boží novým napořád údstvem obohacovala a počet vyvolených na nebi rozmnožovala; a sňatku nerozlučností zaručenat jí láska manželova i vážnost a láska dítek až do smrti. Jsme-li všichni díky nehynoucími božskému Spasiteli za své časné i věčné blaho povinnováni, jest žena tím více, neboť ona teprvé povýšením stavu manželského za svátost spravedlivého uznání a oprávnění ve společnosti nabyla, byvši dříve holou otrokyní. A teď spikli se lidé proti ní, aby o vzácnou vymoženost, Kristem Spasitelem zjednanou, ubohou oloupili, a znovu otrokyní ji učinili. Nenávistí ku Kristu a k zjevné pravdě Boží štvání a podlými tělesnými choutkami podněcování usilují o to, aby manželství svátostné důstojnosti zbavili, na pouhou smlouvu je snížili a tudy ženu opět libovůli muže v šanc vydali, aby jako druhdy za dnů pohanských hříčkou zapuditelnou v rukou muže se stala a trpitelkou ubohou zase učiněna byla. A úkladný ten útok nalezá ohlasu, neboť i na odlehlých, až dotud po křesťanskou zachovalých osadách, jako jest naše Kamenice, počínají se již ozývati hlasy, bez studu a bázně před Bohem řkoucí: „Smlouva jako smlouva.“

Rákosník za delší své řeči celý se chvěl a slzy kanuly mu po tváři. Slova jeho nebyla bez účinku, neboť Straka schopiv se utekl. A tak bylo po rozhovoru.

III.

Po určité řeči, jakouž Straka přišed z města mezi Žlidi pustil, soudili Kameničtí, že to manželství na občanský, čili, jak Rákosník říkal, na pohanský způsob vskutku uzavřenó bude, a nevole z toho pošla veliká po celé obci. Lidé na setkání se zastavovali a mínění nanejvýš nepříznivá o věci pronášeli. Jedni naříkali, že se tudy Kamenice ocítí jako na pranýři, anož po okolních obcích až dotud nic podobného se neudálo, a litovali velice, že zachovalá jich obec k vůli cizozemskému poběhlíkovi takového pohanění trpěti má. Jiní pravili, že morovina, propukne-li, nikdy na jedné oběti nepřestane, a obávali se, aby za jedním pohoršením nepřišla jiná. Ještě pak jiní, a mezi těmi Rákosník, uvažovali za nelíčeného bolu, jak na konec ve světě bude a kde společnost se ocítí, kdyby základ zvedenosti a blaha v rodinách, v obcích i v státu, kdyby svátost svatého manželství v důstojnosti a platnosti své podryvána býti měla.

Tak bylo mezi mužskými. A ženy všechny do jedné hněvaly se na Chládkovou, že na přední povinnost matky křesťanské zapomíná a pro věci časné jediné své dítě v záhubu a v nebezpečenství duše vydává. „Kdoby to byl pomyslil,“ mluvily mezi sebou, „že ona vezdy tak řádná a nábožná k vůli tomu, aby z dcery paní měla, na stará kolena pravé cesty se spustí a od víry odpadne.“

Samy pak se zařikaly, že by dcer svých na takový ten nový způsob neprovdaly, a kdyby pro ně třeba hrabě v kočáře se čtyrmi přijel.

A děvčata s Bětuškou stejnověká, co bývalé spolužačky litovaly své dobré družky, vymlouvající ji, že zajisté jen z poslušnosti k matce namluviti se dala. Chtěly se za ni modliti, aby ji Duch svatý ozbrojil darem síly, by z úkladu sobě strojeného ještě v čas šťastně se vyprostila. A dcery Rákosníkovy ještě více hodlají učiniti. Ony vyčítají, až Bětuška sama doma bude a zajdou k ní, aby jí pověděly, že také poslušnost k rodičům své meze má, že jen dotud sahá, dokud proti zákonu Božímu není, a že vůbec Boha více nežli lidi poslouchati náleží, jakož hned příkladem svatých Apoštolů dotvrzeno jest a ukázáno.

Výrůstkové ale a jiná prostopášná chasa na tu podivnou svatbu se těšili, jako na komedii a věděli toho hromadu, co všechno dítí se bude. Ohlášky prý budou u pana starosty přibity na vratech, a obecný posluha je bude při bubnu po vsi vyvolávat. Kopulovat prý přijede nějaký pán z města ve fraku a poněvadž ho pan farář do kostela nevpustí, bude prý musit oddávati na rovině před kovárnou, kdež o posvícení kohout cepem ubíjen bývá. Proto těšili se na podivnou svatbu a nemohli se dočekat, kdy to bude.

Avšak nedočekali se ničeho. Uplynulo osm uplynulo čtrnáct dní, a ohlášky pořád ještě na vratech přibity nebyly. Konečně vyšlo na jevo, že

se Straka ze všeho vyvléknul a Chládkové na vůli zůstavil, ať sama rozhodne, jak chce. A Chládková, slzami dceřinými, obecným míněním a hlasem svědomí na jinou cestu přivedena, nechala všeho a dala ženichovi Bůh ví odkud kvinde, aby si hledal nevěstu jinde.

A věru učinila dobře. Ukázalo se, že cizák nevěrec jest prostopášník a nenapravitelný hejřil, jenž za nedlouho pro spronevěření se i místa v to-
várně pozbyl, a jakož mimo nadání v Kamenici se objevil, taktéž mimo nadání z Kamenice zmizel.

V ý ě a t k y

ze stanov

katolického spolku tiskového.

Účelem spolku tiskového jest, tiskem prospívati všemožně věci katolické.

Spolek skládá se z dvou sborů, totiž: pro jazyk český a německý; a každý sbor čítá členy dvojího druhu:

a) zakládající,

b) přispívající.

Členové zakládající složí při vstoupení nejméně 50 zl., přispívající platí co příspěvek roční nejméně 1 zl. r. m., kterýž se na počátku každého roku skládá.

Přistupující se může hlásiti za člena buď k českému buď k německému sboru, aneb k oboum spolu, musí však v tomto posledním pádu platiti dvojnásobně.

Každý člen obdrží spisy spolkem vydané a má je jakož i jiné od spolku schválené dle možnosti rozšiřovati, a má spolu všemi dovolenými prostředky rozšiřování špatných spisů zamezovati.

Člen, jenž přispívá ročně 1 zl., obdrží tiskopisy po 1 výtisku, kdo přispívá 2, 3 a t. d. zlatými, obdrží po 2, 3 a t. d. výtiscích.

Členové zakládající, kteří totiž položili 50 zlatých jednou na vždy, a sice výslovně k odboru českému, obdrží z úroků svého vkladu po 3 výtiscích.

Expedice

tiskového spolku

jest přenešena do

kníž.-arcibiskupské knihtiskárny

a sice do rukou firmy [vůbec známé pp.

Rohlíček & Sievers,

v prvním dvoře kníž.-arcibiskup. semináře

v přízemí.

Kdožby tedy chtěl k spolku tiskovému přistoupiti, knihy spolkem vydané zakoupiti aneb jakékoli dotazy v záležitostech spolkových činiti, račiž své listy do výše řečené tiskárny zasílati.

